

FSEK'TE YER ALAN İCRACI HAKLARI VE UYGULAMA

*İlhami GÜNEŞ**

I. FSEK SİSTEMATIĞİNDE İCRACI (YORUMCU) SANATÇI HAKLARININ YERİ

Öncelikle FSEK'in bir sistem sorunu olduğunu belirtmek, altını çizmek gereklidir. FSEK 80 madde, bu sorunun en belirgin biçimde göze çarptığı maddelerdendir ve icracı haklarının da içinde yer aldığı bağlantılı hakları düzenlemiştir. Gerçekten de çeşitli tarihlerde yapılan yasa değişiklikleri ve eklemeler ile hak sùjeleri ve hakların ilişkisi, kapsamı, aralarındaki uyum ve bağlantılar son derece karışık ve dağınık bir hale gelmiştir. Bunun bir nedeni hukukun gelişmelerin ardında kalmasıdır. Nitekim, Fikri Mülkiyet Hukuku, hukukun gelişmelerin ardından geldiğine ilişkin net bir örnektir. Fikri Mülkiyet Hukuku'nun işlevi, fikri ürünlerle ilgili hak ve yükümlülükleri önceden tasarlamaktan ziyade sonradan düzenleme şeklindedir. Toplumun ve teknolojinin tarihçesi, fikirlerin yeni ifade edilmiş biçimlerinin bizi yeni yaratıcı eser tipleri ile karşılaştıracaklarını göstermektedir¹. Bu gerekçe, aynı zamanda komşu hakların ortaya çıkışını da açıklamaktadır.

Telif hakkı veya fikri hak sahipliği yanında, ikincil nitelikteki "bağlantılı haklar" veya "komşu haklar" kategorisi bulunmaktadır. Eser sahiplerinin ürettiği eserlerin yaygınlaşması ve topluma iletilmesinde rol almaya başlayan araçlar bu kategoriyi oluşturmaktadır.

Bir eseri yorumlayan, icra eden sanatçılar eserden bağımsız olarak korunan mutlak nitelikli icracı hakkı sahibi olurlar. Bunun yanında, eserlerin

* İzmir Fikri ve Sınai Haklar Hukuk Hakimi

¹ **Stamatoudi**, A. İrini; Copyright and Multi Media Works, Cambridge, 2002, s. 6.

üzerine tespit edilerek çoğaltılması ve yayılmasını sağlayan araçlar olan fonogram²ların yapımcıları da bağlantılı hak sahipleri arasındadır³. Öte yandan radyo-TV yayıncı kuruluşlarda içeriğinde bir eser bulunup bulunmamasına bağlı olmaksızın yayınları üzerinde bağlantılı hak sahibi olurlar.

Telif hakkının özü, esasen, eser üzerindeki çoğaltma ve yayma (*copyright*) hakkından ibarettir; bu terim tarihsel gelişim ile vücuda gelmiş ve gerek uluslararası hukukta, gerekse ülkeler ölçeğinde kabul görmüştür. Matbaa öncesi dönemde telif veya yazar hakkı pek sınırlı çevrelere hitap etse de çoğaltma ve yayma olanaklarının artışı, geniş kitlelerin eserlerden yararlanmaya başlamaları karşısında, söz konusu bağlantılı haklar fark edilmiş ve tanınmaya ve düzenlenmeye başlanmıştır.

İcracı haklarının içinde yer aldığı bağlantılı haklara ilişkin FSEK 80 madde 1995, 2001, 2004 ve 2008'de yapılan değişikliklerle bu günkü halini almıştır. FSEK'in genel anlamda sistem sorununu, en çok 80 madde ortaya koymakta ve örneklemektedir. İcracı hakları ilk kez, 1995 yılında 4110 Sayılı Yasa⁴ ile yapılan değişiklikle hukukumuzda girmiştir.

Bir eseri özgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, oynayan, çalan ve başka biçimlerde icra edenler icracı-bağlantılı hak sahibidirler. FSEK 80. Maddeye göre, kendi özgün icralarının tespiti ile ilgili olarak, halin icabının aksini gerektirdiği durumlar dışında, icralarının sahibi olarak tanınma, icralarının bütünlüğünün korunmasını isteme haklarına sahiptirler. İcracılar mali haklarını devretseler dahi, mali haktan bağımsız olarak bu hakkı kullanırlar. İcracı sanatçı, mali haklardan da yararlanabilir; yasanın 80/A(1 ila 7 bent) maddesindeki mali haklardan tasarruf etmeye yetkilidirler. Bağlantılı hak sahipleri arasında kendisine manevi hak tanınan tek süje, icracı hakkı sahipleridir.

² CD, DVD, Plak, kaset teyp vb. ses taşıyıcı gereçler.

³ **Tekinalp**, Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, No: 5, 4. Bası, 2012, s. 271.

⁴ RG 12.06.1995, No: 22311.

A. FSEK VE ULUSLARARASI HUKUKTA İCRACI SANATÇININ TANIMI

Yasa kimlerin icracı sanatçı tanımına uyduğu konusunda net bir tanım yapmamıştır. Ancak, FSEK 80/I. A. 2. Bentte “...bir eseri özgün biçimde yorumlayan icracı sanatçı...” ifadesi kullanılmış olup, öncelikle korunan veya koruma süresi dolmuş da olsa bir eserin söz konusu olduğu ve onun sanatçı tarafından özgün biçimde yorumlandığı, sonucu anlaşılmaktadır. İcracı sanatçı Komşu Haklar Yönetmeliği'nde de tanımlanmıştır⁵. Yönetmelik 4/b maddesinde, “sanat eserleri ile folklor eserlerini özgün biçimde yorumlayan, tanıtan, anlatan, söyleyen, çalan ve çeşitli biçimlerde icra eden oyuncularını, ses sanatçıları, müzisyenleri ve dansçıları vb. diğer kişileri” icracı sanatçı olarak tanımlamaktadır.

Öteden beri, enstrüman çalan, şiir okuyan ve piyeslerde rol oynayan sanatçıların yaratıcılığa ve kültürel zenginliğe katkılarından yararlanılmaktaysa da, icracı hakları nispeten zayıf korunmaktadır. Bunun sebebi, yorumcuların asıl eser sahiplerine (yazar, rejisör, besteci ve ressam gibi) görece daha az yaratıcı olduklarının kabul edilmesiydi. Yine, icracılara korumada ikincil statü tanınmasının bir diğer sebebi, icracıların Bern Sözleşmesi'ne diğer bağlantılı hak sahipleriyle birlikte dahil olmamalarıdır⁶.

İcracı eser sahibinin mali ve manevi haklarına zarar vermemek kaydıyla, onun iznini alarak eseri özgün biçimde yorumlayabilir. Bu bir müzik eserinin söylenmesi, bir bestenin müzik aletleri ile çalınması, icra edilmesi, bir tiyatro oyununun oynanması şeklinde gerçekleşebilir. FSEK 80. maddenin uluslararası kaynağı olan Roma Sözleşmesine göre, aktörler, şarkıcılar, müzisyenler, dansçılar ile edebiyat ve sanat eserlerini yorumlayan icracılar, yaptıkları icralar üzerinde, canlı icraların topluma iletilmesi ve yayını, canlı icraların tespiti ve kaydı, rızaları doğrultusunda veya rızalarına aykırı olarak

⁵ 16.11.1997 T., No: 23172 RG.

⁶ **Bently**, Lionel/**Sherman**, Brad; Intellectual Property Law, Oxford, 2002, s. 294, 295.

yapılmış kayıt ve tespitlerin çoğaltılması, yeniden üretilmesine izin verme ve yasaklama yetkilerine sahiptir⁷.

Her iki Uluslararası Anlaşma da icracı sanatçıları komşu hak sahibi olarak görmüş ve tanımlamıştır. 1961 Tarihli Roma Anlaşması 3. maddesinde, “icracı sanatçı” yı edebiyat veya sanat eserlerini canlandıran, anlatan, söyleyen, oynayan veya icra eden aktörler, şarkıcılar, müzisyenler ve diğer kişiler olarak tanımlamıştır. WIPO İcralar, Fonogramlar Anlaşması da, tanımlara ilişkin 2/a maddesinde, kabaca aynı tanımları yapmış ve ek olarak folklorik ifadelerin yorumlayıcılarını da saymıştır. WIPO Anlaşması 5. maddesinde icracılara manevi hakları da tanımlamış, tespit edilmemiş icralara ilişkin mali hakları ise 6. maddesinde düzenlemiştir. TRIPS Anlaşması da 14 madde düzenlemesi ile icracı sanatçıları için minimum koruma standartlarına uyulmasını öngörmektedir.

B. İCRACI SANATÇILARIN BELİRLENMESİ

Yasa icracı sanatçıları tadadi olarak belirlemiş değildir. İcracı olabilme keyfiyetinin sınırlarını hususiyet taşıma ve hususiyete katkı kriterleri belirleyecektir. İcracı sanatçılar bu faaliyetleri ile kendi duygu ve düşünce, his ve sezgileri gibi yetenek ve teknik becerilerini kullanarak, yeni bir eser yaratmaksızın, var olan eserin üçüncü kişilere iletilmesini sağlarlar⁸. Arslanlı’ya göre, icracı sanatçılar, asıl eseri meydana getiren eser sahibinin düşünce ve duygularının iletilmesinde aracılık yapmaktadırlar⁹. İcra, (*performance*) bir veya daha fazla kişinin dans, mim dahil dramatik eserleri, edebi eserleri veya müzik eserlerini icra etmesi veya canlandırması, anlatması olarak tanımlanabilir¹⁰.

⁷ **Ateş**, Mustafa; Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Ankara, 2003, s. 203.

⁸ **Karahan Sami/Suluk Cahit/Saraç Tahir/Nal Temel**; Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, 3. Bası, Ankara 2011, s. 121.

⁹ **Arslanlı**, Halil; Fikri Hukuk Dersleri, Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, 1954, s. 49.

¹⁰ **Firth**, Alison/**Phillips**, Jeremy; Intellectual Property Law, Londra, 2001, s. 252.

Haldun Taner'in "Keşanlı Ali Destanı" eserinin sahnelendiği tiyatrodaki Ali rolünde, sanatçı Engin Cezzar, Ünlü besteci Mozart'ın "21. Piyano Konçertosunu" çalan Fazıl Say, "Davacı" adlı sinema filminde rol alan Kemal Sunal, Şekip Ayhan Özışık'ın "Yeterki Gel Bana Senede Bir Gün" adlı bestesini seslendiren Emel Sayın, hep icracı olarak haklardan yararlanacaklardır. Buna karşılık, ünlü futbolcu Tanju Çolak, basketbolcu Erman Kunter, golfçü Tiger Woods ne kadar usta ve becerikli de olsalar icra ettikleri spor etkinliklerinden dolayı aynı kategoride kabul edilmemektedir.

FSEK ve uluslararası hukuk metinleri çerçevesinde; var olan eserleri topluma veya bireye ileten, tanıtan, anlatan, çalan, söyleyen veya çeşitli biçimlerde yorumlayan, oynayan kişilerin, icracılar olduğu kabul görmektedir. Örneğin, bir müzik bestesinin enstrümanla bireysel olarak veya orkestra olarak icra edilmesi, taganni edilmesi, sahne eserlerinin oynanması, oyunun sahneye konması, hakka konu olan eylemlerdir ve bu eylemde bulunanlar da icracı olarak hak sahibi olabilirler. Buna göre sinema ve tiyatro oyuncularını, dekor sanatçıları¹¹, şiir ve hikayeleri özgün biçimde seslendirip anlatanlar, şarkıcılar, icraları sanatsal katkıları ile şekillendirenler icracı sanatçılar olarak kabul edilmelidir¹².

İracıların kimler olduğu somut olarak, eser türüne göre ayrı ayrı değerlendirilmelidir. Bir ses sanatçısının halka konser verdiği durumda, seslendirdiği icra doğrudan doğruya eserin kamuya sunumu niteliğindedir. Dinleyicilere sunulan bir şiir dinletisi veya bir tiyatro oyununun izleyicilere sahnelenmesi sırasında, rollerin icrası da bunun gibidir. Kamuya sunulmayan, bireysel ölçekteki icraları bu kapsamda saymamak gereklidir¹³.

¹¹ Dekorcu, kostümcü, suflör ve ışıkçı gibi kişilerin icracı sayılmayacakları görüşü, Ateş'in görüşü aksine, doktrinde yaygındır, bu yönde görüşler; **Tekinalp**, s. 271; **Özta**n, Fırat; *Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara, 2008, s. 713; **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s. 121.

¹² **Tekinalp**, s. 273-274; **Ateş**, s. 214; **Erel**, Şafak; *Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku*, Ankara 2009, s. 213.

¹³ **Özta**n, s. 712.

Tüzel kişilerin eseri özgün biçimde yorumlamaları doğal olarak mümkün olmadığından icracı her zaman bir gerçek kişidir¹⁴.

Bir icra veya icracı hakkından söz edilebilmesi için öncelikle eser bulunması gerekmektedir. Bu bakımdan, haber ve program sunucuları, spikerleri icracı sayılmamaktadır¹⁵. Nitekim bu meslek mensupları bir eseri özgün biçimde, kendi duygu ve düşünceleri ile biçimlenen hususiyetlerini de katarak aktarmazlar. Kendine has konuşma stili, düzgün dil kullanımı, uygun ses tonlaması gibi özellikler onlara icracı sıfatını sağlamayacaktır.

C. İCRALARIN FSEK'E GÖRE KORUMA KOŞULLARI

Hukuki Korumanın ilk koşulu, icra edilenin eser niteliği taşıyan bir fikri ürün olmasıdır. Bu nedenle eser niteliği taşımayan ürünlerin icraya konulması halinde icradan söz etmek mümkün değildir. Söz gelimi; yukarıda değinilen spor etkinlikleri bu anlamda bir icra ve icra eden sporcular da icracı hakkı sahibi sayılmamaktadır. Hukuki korumayı sağlayan ikinci koşul ise, icranın “özgün biçimde” yapılmasıdır¹⁶. Nitekim FSEK 80 madde, “*bir eserin bir özgün biçimde icrası*” ndan söz etmektedir. Gerçekten de, icracı sanatçının özgün biçimde icra yapması, bağlantılı hak sahibi olmasına rağmen, kendisine manevi hak tanınmasının da gerekçesini oluşturmaktadır¹⁷. Eser sahibi kendi eserini icra ettiğinde ise, hem eser sahibi hem de icracı sıfatını alır ve icrası bakımından ayrıca korumadan yararlanır, her iki meslek birliğine de üye olabilir¹⁸ ¹⁹. Yargıtay ise eski tarihli bir kararında, icracı sanatçıyı, “*kendisinin olmayan bir eseri, eserin sahibi tarafından*

¹⁴ **Öztañ**, s. 712; Nitekim gerek Roma Anlaşması ve gerekse WIPO İcralar ve Fonogramlar Anlaşması'nın yaptığı tanımlardan da aynı sonuca varılmaktadır.

¹⁵ **Arkan**, Azra; Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Ankara, 2008, s. 49.

¹⁶ **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s. 121.

¹⁷ **Ateş**, Mustafa; Fikri Hukukta Eser, Ankara, 2007, s. 395.

¹⁸ **Karahan/Suluk/Saraç/Nal**, s. 121.

¹⁹ Eser sahibinin kendi eserini yorumlaması halinde icracı hakkı sahibi olması görüşünün aksi yönde; **Ateş**, Hakları Korunması, s. 216; **Öztañ** ise, s. 721'de icra ile eser birbirinden ayrılabilirse, aynı kişinin hem eser sahibi hem de icracı haklarından yararlanabileceğini savunur.

yaratılmış şekilde ve fakat kendi sanatçı becerisi ile başkalarına aktaran, eser sahibi ile eserden yararlanacaklar arasında aracı kimse” olarak tanımlanmıştır²⁰. Bu tanım eleştiriye açık olup, icracının özgün faaliyetini ve duygularını icraya katması, gerçeğini göz ardı etmekte, icracı sanatçıyı ruhsuz, cansız bir gereç konumuna koymaktadır.

Aynı eserin sonraki icralarının da korunup korunmayacağı sorunu akla gelebilir. Kuşkusuz aynı eserin başka icracılar tarafından da icra edilmesi mümkündür. Sonraki icracı da kendi icrası üzerinde hak sahibidir.

Aynı eserin bir başka sanatçı tarafından icrası mümkün olup, önceki icracı ile kimlik konusunda bir karışıklığa meydan verilmemesi şarttır²¹.

İcracı sanatçı olabilmenin ilk koşulu önceden bir eserin varlığı olup, bu eserin kime ait olduğu sonuca etkili değildir; dolayısı ile icracı, kendi bestesini seslendiren bir şarkıcı, kendi yazdığı rolü oynayan bir oyuncu olabilir. Yine, icra edilen eserin koruma süresinin devam edip etmediği de önemli değildir; anonim bir türkünün söylenmesi halinde şarkıcı bu icrası bakımından korumadan yararlanacaktır²².

Eser sahibinin izni, icra için ön koşul olmakla birlikte, izinsiz yapılan icralar da hususiyet, özgünlük taşımaları halinde icra tanımına uyar ve değerlendirilir. Eser sahibinin izni, o icrayı oluşturacak bir unsur olmayıp, icranın ekonomik olarak değerlendirilmesi ve eser sahibinin çıkarlarına zarar verilmemesi açısından gereklidir. Böylece sahibinden izin yapılmadan meydana getirilen icra, o eser sahibine karşı değilse de üçüncü kişilere karşı ileri sürülebilir ve korunabilir²³.

II. İCRACI SANATÇILARIN MALİ VE MANEVİ HAKLARI

İcra sahipleri icraları bakımından hem mali hem de manevi nitelikte haklardan yararlanabilir.

²⁰ Yargıtay 7. CD, 05.05.1988, 20198-5637(YKD, 1988/7, s. 1006-1008.

²¹ Erel, s. 166.

²² Merdivan, Fethi/Alca, Türkay/Yavuz, Levent; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara, 2013, s. C.2, s. 2397.

²³ Ateş, Fikri Hukukta Eser..., s. 396.

A. MALİ HAKLAR

FSEK 80. maddeye göre; İcra sahibi,

- icrasının tespit edilmesi,
- icranın canlı verilmesi, temsili
- tespitin çoğaltılması, kiralanması ve veya ödünç verilmesi dahil olmak üzere yayılması,
- radyo-TV, uydu veya kablo gibi telli veya telsiz yayın kuruluşlarında yayını ve yeniden yayını
- işaret, ses ve/veya görüntü nakline yarayan araçlarla yayın veya yeniden yayınına
- dijital ortamda umumun erişimine açmaya
- telli ve telsiz araçlarla umuma iletimine,

İzin verip vermeme konusunda hak ve yetki sahibidir. Eser sahiplerinin yararlandığı mali haklar icracılar açısından da işin mahiyetine göre olabildiği ölçüde geçerlidir. Tespit işlemi, icranın işaret, ses ve görüntü nakline yarayan cihazlara kaydedilmesidir. İcraanın tespit icracı sanatçı açısından son derece önemlidir; icranın tespit edilmesi canlı icralara ilişkin potansiyel talebi olumsuz etkileyebilmektedir.

FSEK'in tespit edilmiş icra ile tespit edilmemiş olanı ayırmamış olmasının uygulamada sorunlara yol açtığı; eser sahipleri ile icracıların menfaat çatışmalarının doğduğu ileri sürülmektedir. Bu bakımdan, icracılara, tespit edilmiş icralarının umuma açık yerlerdeki kullanımlarını, yayınlarda iletimini münhasıran engelleme hakkı değil, makul bir bedel isteme hakkı verilmesi önerilmektedir²⁴.

İcraacı haklarını bizzat kullanabileceği gibi, üçüncü kişilere devir de edebilmektedir. İcra orkestra, koro veya tiyatro gibi bir grup kişi tarafından gerçekleştirildiğinde ise, orkestra veya koro şefinin, tiyatro yönetmeninin

²⁴ Karahan/Suluk/Saraç/Nal, s. 122.

izin vermesi²⁵ yeterlidir (FSEK 80/A- 6. bent). Yasa koyucu, pratik gerekçelerle bu konuda tekeli yetkiyi açıkça orkestra, tiyatro grubu veya korodan bir kişiye tanımıştır. Ancak bu hükmün konusunun tüm mali hakların kullanımı mı, yoksa sadece, tespit veya umuma iletim, dağıtım haklarının kullanımı mı olduğu açık değildir. Aynı maddenin önceki hükmü gereği, icracı sanatçılar haklarını (çoğaltma, yayma, umuma iletim, temsil gibi) yazılı bir sözleşme ile uygun bir bedel karşılığında yapımcıya devrederler. İcracı sanatçının icrası üzerinde devrettiği hakların genişletilmesi ve yasanın sağladığından öte biçimde kullanılması mümkün değildir. Bu bakımdan icracı sanatçı mali haklarını, örneğin; süre ile sınırlı olarak veya icranın sadece TV veya sadece radyo yoluyla yayını kapsamında devredebilir. Orkestra veya koro şefinin, yönetmenin verdiği izin yasadan doğmaktadır, grubun oybirliği aranmamaktadır. Ancak bu iznin kullanılması icracı sanatçının manevi haklarını ihlal ediyorsa, icracı sanatçıların tek tek müdahale hakları söz konusu olacaktır²⁶. Öte yandan grup icracı sanatçıların adına iznin yönetmen veya şef tarafından veriliyor olması, mali hakların tamamen şefe ait olduğu anlamına gelmez; icracı sanatçılar sözleşmeye göre veya sözleşme bulunmadığı takdirde hakkaniyete göre icralarının karşılığı olan mali hakları elde ederler²⁷.

İcracı sanatçının men yetkileri münhasır nitelikte olup, herkese karşı ileri sürülebilir. Bu nedenle, icracı hakları eser sahiplerinin hakları ile paralel sayılır ve işin mahiyeti uygun düştükçe aynı ilkelere tabi olurlar²⁸.

B. MANEVİ HAKLAR

İcracı sanatçı;

- İcra sahibi olarak tanınma,

²⁵ **Tüysüz**, Mustafa; *Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler*, Ankara, 2007, s. 66.

²⁶ **Erel**, s. 214; **Ateş**, *Hakların Sınırlandırılması...*, s. 222; **Merdivan/Alca/Yavuz**, s. 2483.

²⁷ **Tekinalp**, s. 275.

²⁸ **Ateş**, *Fikri Haklar ve Kapsamı*, s. 219.

- İcrasının itibarını koruma(tahrifat veya bozmaya karşı çıkma)

konusunda manevi haklara sahiptir.

İcracı sanatçıların mali ve manevi hakları sınırlı sayılı olup, yorum veya kıyas ile genişletilemez. Nitekim yukarıda sayılan iki manevi hak dışında kalan ve eser sahiplerine tanınmış olan sair manevi haklar, icracılara tanınmamıştır²⁹. Bu hakların ne zaman kullanılabilceği ise somut olaya bağlıdır. Örneğin; icranın değiştirilip bozulması veya icracı sanatçının adı zikredilmeden icra tespitinin, çeşitli yöntemlerle umuma arz edilmesi hallerinde manevi haklar kullanılabilir.

FSEK’te icracı sanatçılara mali haklar yanında manevi haklar da sağlanmış bulunmaktadır³⁰. İcracı sanatçı yukarıda belirtilen mali haklarını devretmiş olsa bile, bunlardan bağımsız olarak manevi haklardan yararlanabilir. Tespit edilmiş icraları ile ilgili olarak uygulamanın gerektirdiği durumlar hariç olmak üzere, icralarının sahibi olarak tanınmaya ve icralarının kendi itibarlarını zedeleyecek biçimde tahrif edilmesine ve bozulmasına karşı çıkmaya hak sahibidirler.

Yargıtay 11. HD’nin icracı sanatçının tespit edilmiş icrasının bütünlüğü konusunda sahip olduğu manevi hakkının ihlali konusunda vermiş olduğu karar, uygulamaya ışık tutucudur. Yargıtay yerel mahkemenin kararını, icracı sanatçının yaptırdığı tespit üzerine bir eserin silinmesi ve yerine başka bir sanatçının icrasının kaydedilmesi eyleminin tahrifat oluşturabileceği ve manevi tazminat isteminin değerlendirilmesi gerektiği gerekçesi ile bozmuştur.

Kararın ilgili kısmı şöyledir;

“..(...) dava, 5846 sayılı FSEK’na dayalı maddi ve manevi tazminatın tahsili istemine ilişkin olup, mahkemece, asıl davada icrasının kullanılmadığı gerekçesiyle davacı icracı sanatçının manevi tazminat isteminin reddine karar verilmiştir.

²⁹ FSEK 80/1.A.; Öztan, s. 725; Merdivan/Alca/Yavuz, s. 2400, 2401.

³⁰ 21.02.2001 Tarihli, 4630 Sayılı Yasa ile yapılan değişikliğe dek icracı sanatçıların sadece, “adın belirtilmesini isteme hakkı” bulunmaktaydı.

Oysa, davacı, masrafları bizzat kendisi tarafından karşılanmak sureti ile davalı fonogram yapımcısı tarafından ilk tespiti yapılan 10 adet müzik eserinin bulunduğu fonogramdaki eserlerin icrasını da gerçekleştirdiğinden, söz konusu icralar üzerinde FSEK'nin 80. maddesinden kaynaklanan mali ve manevi haklara sahiptir. Davacı, 10 şarkılık albümün tespit edildiği fonogramdaki 9. esere ilişkin icrasının davalı yapımcı tarafından silinerek yerine başka bir sanatçının icrasının kaydedildiğini ileri sürdüğüne göre, davalıların eylemin, FSEK'nun 80/1-A(1) maddesinde açıklanan, tespit edilmiş icranın itibarını zedeleyebilecek şekilde tahrif edilmesi ve bozulması olarak nitelendirilip nitelendirilemeyeceği, bu bağlamda davacının manevi haklarının ihlal edilip edilmediği mahkemece denetime elverişli bir şekilde tartışılmadan yerinde görülmeyen yazılı şekilde gerekçe ile davacının manevi tazminat isteminin reddine karar verilmesi doğru görülmemiş, asıl davada ki hükmün bu nedenle davacı yararına bozulmasına karar vermek gerekmiştir(...)”³¹.

SONUÇ

İcracı sanatçıların hakları eser sahibi haklarına göre ikincil olarak gelişmiş ve şekillenmiştir. Ancak icracı hakları yerine göre, eser sahiplerinin izni ile onların eserlerini icra etmelerine karşın, fazlasıyla öne çıkabilmektedir. Örneğin, “o mahur beste çalar müjganla ben ağlaşırız” dizelerinin sahibi, büyük yazar ve şairimiz, “Atilla İlhan” eserle ilişkili olarak pek bilinmezken, bu şiirin bestelendiği şarkıyı icra eden sanatçı, “Ahmet Kaya” popüler ve akılda kalıcı olabilmektedir. Hatta, bu eserin söz ve beste birlikte olmak üzere, icracı sanatçıya ait olduğu dahi sanılabilmektedir. Bu keyfiyet icracı haklarının önemini ortaya koymaktadır.

Bireysel olarak icra gerçekleştiren icracıların haklarına sahip olmaları, hakları üzerinde tasarruf etmeleri mümkün ve grup icralarına göre daha kolaydır. Nitekim tiyatro veya orkestralarda icracı olan sanatçılar bakımından hak yönetimi sorunları yaşanabilir. Başrol oyuncusu ile oyunun yönet-

³¹ 11. HD., 06.04.2009 tarih 2007/15139 Esas -2009/4126 Karar (UYAP Karar Veri Tabanı) Kararın tam metni için bkz: **Merdivan/Alca/Yavuz**, s. 2494.

menin icranın bütünlüğü konusunda çekişmeye girmeleri ihtimal dışı değildir. Tespit edilen piyesin değiştirilerek yayını, temsili gibi hallerde oyuncunun kendi icrası kapsamında olan rolü bakımından, yönetmenin verdiği iznin iyiniyete aykırı olması veya icranın bozulması halinde, müdahale ederek manevi hakkı kullanabilmesinin, yargı önünde hak arayabilmesinin önü açıktır.

Kaynaklar

- Arkan**, Azra; Eser Sahibinin Haklarına Bağlantılı Haklar, Ankara, 2008.
- Arslanlı**, Halil; Fikri Hukuk Dersleri, Fikir ve Sanat Eserleri, İstanbul, 1954.
- Ateş**, Mustafa; Fikri Hukukta Eser, Ankara, 2007.
- Ateş**, Mustafa; Fikir ve Sanat Eserleri Üzerindeki Hakların Kapsamı ve Sınırlandırılması, Ankara, 2003.
- Bently**, Lionel/**Sherman**, Brad; Intellectual Property Law, Oxford, 2002.
- Erel**, Şafak; Türk Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara 2009.
- Firth**, Alison/**Phillips**, Jeremy; Intellectual Property Law, Londra, 2001.
- Karahan Sami/Suluk Cahit/Saraç Tahir/Nal**, Temel; Fikri Mülkiyet Hukukunun Esasları, 3. Bası, Ankara 2011.
- Merdivan**, Fethi/**Alca**, Türkey/**Yavuz**, Levent; Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu Yorumu, Ankara, 2013, C. 2.
- Öztan**, Fırat; Fikir ve Sanat Eserleri Hukuku, Ankara, 2008.
- Stamatoudi**, A. İrini; Copyright and Multi Media Works, Cambridge, 2002.
- Tekinalp**, Ünal; Fikri Mülkiyet Hukuku, 4. Bası, İstanbul, 2012.
- Triton**, Guy; Intellectual Property in Europa, 2. Bası, Londra, 2002.
- Tüysüz**, Mustafa; Fikri Haklar Üzerindeki Sözleşmeler, Ankara, 2007.